

מסמך עקרונות תכנון נגישות

לאנשים עם מוגבלות

לפארקים ואתרי פיקניק

אזהרה – מסמך זה אינו תחליף לאישור מורשה נגישות סביבה
לפרטים טכניים חובה לפנות לחוק, לתקנות ולתקן הישראלי.

כל הזכויות לעמותת נגישות ישראל (ע"ר)

רקע?

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות עבר בשנת 1998 ופרק הנגישות בחוק זה עבר בשנת 2005. בשנים האחרונות אנו עדים לשינוי דרמאטי בכל הקשור לאנשים עם מוגבלות בכלל ולנגישות בפרט. מאחר ונושא הנגישות עלה על סדר היום יותר ויותר פרויקטים בתחום הפנאי והחופץ החלו להטמיע אלמנטים של נגישות.

אנו נמצאים בתקופה של שינוי, של רצון לתכנן ולפתח פרויקטים המתאימים לכלל האוכלוסיה ובתוכה גם אנשים עם מוגבלות.

בעולם תהליך זה כבר החל לפני 15 שנה ויותר, בישראל התהליך תופס תאוצה בשנים האחרונות בלבד.

מטרת מסמך זה אינה להחליף את החוק, התקנות החדשות והתקן הישראלי, המטרה הינה להאיר ולהסביר על מספר עקרונות יסוד בתכנון נגיש של פארקים, גנים, תצפיות ואתרי פיקניק.

אנו בטוחים שמתכננים שיקראו מסמך זה ילמדו פרק בנגישות וימעלו לקידום הנגישות בפרויקטיהם.

קהל המטרה:

בישראל אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות מהווה כ-10% מכלל האוכלוסייה שהם יותר מ-500,000 אנשים עם מוגבלויות שונות: רתוקים לכיסאות גלגלים, מוגבלי הליכה, כבדי שמיעה וחרשים, לקויי ראייה ועיוורים, מוגבלים נפשית או קוגניטיבית.

אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות כוללת בין היתר נכי צה"ל ופעולות איבה, נכי תאונות דרכים ועבודה, אנשים עם מוגבלות כתוצאה ממחלה ו/או מהשפעות הגיל (גיל הזהב).

מתוך אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות בישראל ההערכה היא שכ-150,000 לוקים במוגבלויות קשות אשר משפיעות הלכה למעשה על תפקודם בחיי היום יום ובשעות הפנאי.

בנוסף ובדומה לקהל הרחב, גם אנשים עם מוגבלות לרוב יוצאים מהבית בליווי חברי משפחה ו/או חברים, כך שמבחינה מעשית הסדרי נגישות עבור ציבור האנשים עם מוגבלות מרחיבה את קהל הלקוחות לפחות ל-300,000 עד 600,000 אנשים.

ניתוח נתונים זה מצביע על החשיבות לתכנן כל פרויקט באופן נגיש.

אז למה להנגיש?

סיבה אחת היא חוק השוויון לאנשים עם מוגבלות פרק הנגישות.

סיבה שנייה, חשובה לא פחות, היא סיבה חברתית ומוסרית. במיוחד במדינת ישראל שלנו זה הדבר הנכון לעשות.

סיבה שלישית היא העובדה ששיפור הנגישות עבור אנשים עם מוגבלות משפרת בפועל את הנוחות והבטיחות לכלל האנשים ובעיקר עבור אמהות עם ילדים, אנשים שמנים, ילדים, קשישים, אנשים חולים ואחרים.

הסיבה הרביעית ככל שהמקום יהיה נגיש יותר יותר אנשים יהנו מלבקר בו..

מורשה נגישות מתו"ס (סביבה)

עפ"י חוק שוויון זכויות פרק הנגישות, כל פרויקט חייב באישור של מורשה נגישות מתו"ס (מבנים, תשתיות וסביבה) במקרה ומדובר בפארק, תצפית, גן, פינת פיקניק נדרש מורשה המומחה לנגישות הסביבה.

דרישות נגישות בפארקים ופינות פיקניק

מטרת מסמך זה - הבהרת הדרישות / צרכים

הערה – מסמך זה אינו תחליף למורשה נגישות סביבה המכיר את החוק, תקנות והתקן הישראלי.

מבוא

במסמך זה נעסוק בהסבר הרציונאלי לצורך ממרכיבי נגישות שוני ואף נמליץ על דרכי יישום מועדפים\ המסמך יעסוק באלמנטים הבאים:

- א. חניות נכים
- ב. דרכי גישה
- ג. שרותי נכים
- ד. תצפית
- ה. ריהוט נגיש (ספסלים, שולחנות פיקניק, ברזיות, גריל)
- ו. קופות
- ז. שילוט
- ח. מכשולים
- ט. התאמות ללקויי שמיעה
- י. מידע
- יא. דונות.
- יב. **פינות משחקים**

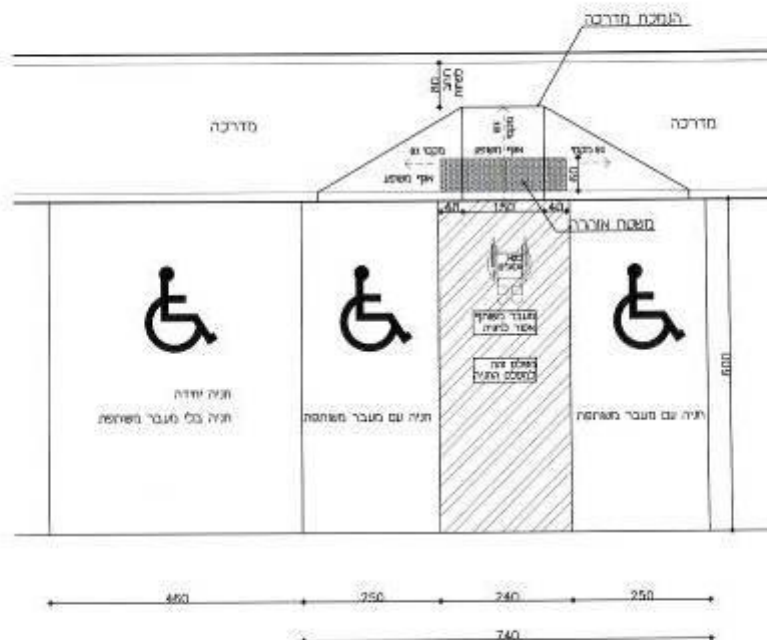

2.

חניות נכים

- א. חניית נכים לאנשים עם מוגבלות הינה קריטית ומשמשת כנקודת המוצא ולכן יש למקמה במקום נוח בקרבת הכניסה הנגישה או בקרבת פינת הפיקניק הנגישה.
- ב. יש לשאוף כך שחניות הנכים תהינה במקום ללא כל שיפוע צד או קדימה.
- ג. יש לתכנן חניות המתאימות הן לרכבים גבהים עם מעלית והן לרכבים פרטיים.
- ד. חשוב ביותר שהחניות תהינה מאספלט / בטון ולסמנם באופן בולט כחניות לאנשים עם מוגבלות בלבד.
- ה. נדרש לקשר בדרך נגישה מחניית הנכים לדרכי הגישה הנגישות בפארק.

חנייה נגישה רכב נבון
בניצב לכיוון הנסיעה
במ. 101

3.

דרכי גישה - כללי

א. באופן כללי יש לתכנן דרכי גישה נגישות ולשאוף למינימום שיפועים. בעניין זה חשוב להדגיש שגם 5% שיפוע קידמי. מהווה בעיה פונקציונאלית לאנשים עם מוגבלות הנעזרים בכסא גלגלים ומוגבלי הליכה למיניהם.

ב. יש לפעול שלא יהיה בכלל שיפוע צידי בדרך נגישה. שיפוע מסוג זה מקשה מאוד על תמרון הליכונים, וכסאות גלגלים.

ג. סוג החומר ממנו עשוי שביל נגיש הינו קריטי – החומרים המועדפים לפי סדר עדיפות הינם – אספלט, בטון, דק עץ (לוחות צמודים), אבן (ללא פוגות).

ד. קריטי שלצידי הדרך יהיה ריצוף קונטרסטי מבחינת צבע החומר לטובת לקויי ראייה ומוגבה מעט מגובה השביל לטובת הכוונת לקויי ראייה ומניעת ירידה מהשביל והתהפכות של כסאות גלגלים.

ה. יש לוודא שרוחב השביל העיקרי הינו 130 ס"מ (מינימום)

ו. יש לוודא שכל אלמנט המותקן לאורך השביל יהיה מחוץ לתוואי השביל העיקרי (ספסלים, פחים, מתקני תייה, עמודי שילוט ותאורה) זאת על מנת שלא יהווה מכשול בדרכם של אנשים עם מוגבלות ובמיוחד ללקויי ראייה.

ז. חשוב ביותר להתקין אזור מנוחה כל 50 מטר לטובת מנוחת מוגבלי הליכה (ראה הסבר מפורט בהמשך).

ח. התאמות ללקויי ראייה בדרך נגישה יש לעשות בעזרת שינוי סוג החומר המשמש את השביל – יש לבחור חומר בצבע ובמרקם קונטקסטי לשביל.

נגישות ישראל
www.aisrael.org

4. דרך גישה – שיפועים

- א. עפ"י החוק והתקנות כאמור מותר שיפועים עד 10%.
- ב. יש לעשות כל מאמץ תיכנוני ולהימנע משיפועים העולים על 6%.
- ג. בכל מקרה כאשר הדרך המשופעת ארוכה, מומלץ לתכנן משטחי המתנה אופקיים כל 25 מטר.
- ד. במידה והדרך המשופעת מפותלת –

נדרש לתכנן באופן כזה שהדרך תחולק למקטעים ישרים המחוברים במשטחי המתנה אופקיים.

5. דרך גישה – גשרים

- א. יש לעשות כל מאמץ תיכנוני ולהימנע משיפועים העולים על 6%.
- ב. נדרש לוודא שהמעקה יהיה לפחות בחלקו מול כיווני התצפית העיקריים בגובה מקסימאלי של 105 ס"מ גובה שיאפשר לאדם היושב על כסא גלגלים לצפות בנוף.
- ג. בכל מקרה יש לתכנן שהמעקה כולו יאפשר צפייה בנוף עד כמה

- שניתן (מעקה מזכוכית, מעקה מכבלי מתכת וכדומה).
- ד. ככל שניתן מומלץ לתכנן שמרכז הגשר יהיה אופקי לטובת שהייה, תצפית ומנוחה נוחים.
- ה. חשוב החומר ממנו עשוי הגשר יהיה לא חלק, שאינו מוספס, וכזה שגלגלי כסאות הגלגלים או קצות הקביים וההליכונים יתקעו בפנים.

6. דרך גישה – מדרגות

- א. במידה ויש מדרגות לוודא שאלו יהיו עפ"י התקן הישראלי.
- ב. יש לוודא שמאחזי היד יהיו תיקניים – במידה ואלו מותקנים במקום חשוף לשמש אין להשתמש במאחזי יד העשויים מברזל או נירוסטה – מאחר ולא יגרמו לכוויה לאנשים שנזקקים להשתמש במאחזי יד אלה.
- ג. לטובת לקויי ראייה חשוב להקפיד על סימון קצות המדרגות ולהתקין משטחי התראה לפני ובסוף גרם המדרגות.
- ד. חשוב להתקין שילוט הכוונה לכיוון הדרך הנגישה לכסאות גלגלים ומוגבלי הליכה.

7. שרותי נכים

- א. אין צורך בשרותי נכים בכל פארק, גן או פינת פיקניק. אך כאשר המקום מיועד לכמות גדולה של מבקרים, ויש דרך לתחזוקה ונקיון חשוב להקפיד על הכללים הבאים:
 1. מידות ואבזור מלא ותיקני.
 2. חשוב למקם במקום הקרוב ביותר לאזור המרכזי המיועד לשימוש אנשים עם מוגבלות.
 3. להקפיד על שילוט הכוונה אל שרותי הנכים הן בכניסה לפארק והן במקומות נוספים.

8. תצפית נגישה

- א. חשוב לוודא שהדרך לתצפית תהיה נגישה.
- ב. במשטח התצפית יש לוודא המצאות ספסלי מנוחה נגישים ומוצלים.
- ג. נדרש לוודא שהמעקה יהיה לפחות בחלקו מול כיווני התצפית העיקריים בגובה מקסימאלי של **105** ס"מ גובה שיאפשר לאדם היושב על כסא גלגלים לצפות בנוף.
- ד. בכל מקרה יש לתכנן שהמעקה כולו יאפשר צפייה בנוף עד כמה שניתן (מעיקה מזכוכית, מעקה מכבלי מתכת וכדומה).
- ה. מומלץ ליצר במה מוגבהת לטובת נמוכי קומה.
- ו. מומלץ ליצר תבליט תלת מימד לטובת לקויי ראייה.

9. ריהוט נגיש - ספסלי מנוחה

- א. לאורך השבילים מומלץ להתקין ספסלי מנוחה אחת ל 50 מטר.
- ב. ספסלי המנוחה צריכים להיות ממוקמים מחוץ לתוואי הדרך הנגישה.
- ג. לצידו ספסל המנוחה יש להשאיר מקום של **100** ס"מ לפחות לטובת כסא גלגלים.
- ד. חובה להקפיד על מפרט ספסלים נגישים :
 1. גובה מושב – 40-45 ס"מ
 2. הגובה העליון של משענת היד מפני המושב יהיה 18 - 24 ס"מ.
- ה. חשוב ביותר למקם פינות מנוחה באזורים מוצלים. במידה ואין כאלה יש לתכנן אלמנטים להצללת ספסלי המנוחה.

נגישות ישראל
www.aisrael.org

01.

פינות פיקניק נגישות

- א. פינת פיקניק נגישה כוללת שולחן המאפשר ישיבה נוחה לאדם המשתמש בכסא גלגלים.
- ב. יש לתכנן לפחות 20% מהפינות תהינה נגישות ובמינימום 2 פינות.
- ג. מסביב לשולחן יש לפחות 200 ס"מ מעבר גישה נגיש.
- ד. מאפייני המשטח זהים למאפייני הדרך הנגישה.
- ה. מאפייני השולחן
 1. גובה תחתית השולחן מהמדרך 70 ס"מ
 2. עומק פנוי לרגליים מתחת לשולחן 55-60 ס"מ
 3. רוחב פנוי לכסא הגלגלים 90-100 ס"מ
 4. משטח תמרון 150 X 150 ס"מ.
- ו. הפינות הנגישות תהינה משולטות כפינות עם עדיפות לאנשים עם מוגבלות.

נגישות ישראל
www.aisrael.org

11.

ברזייה נגישה

- א. ברזייה המאפשרת שימוש גם לנמוכי קומה וגם לאנשים ען כסאות גלגלים.
- ב. מאפיני הברזייה
 1. גובה תחתית הברזייה מהמדרך לפחות 70 ס"מ
 2. עומק פנוי לרגליים מתחת לשולחן 30-60 ס"מ
 3. רוחב פנוי לכסא הגלגלים לצידי הברזייה 120 ס"מ
 4. ברזיות נגישות על גבי משטח מרוצף.

21.

גריל / מנגל נגיש

- א. גריל המאפשר שימוש גם לנמוכי קומה וגם לאנשים ען כסאות גלגלים.
- ב. מאפינים
 1. גובה מקסימאלי של משטח הגריל מהמדרך 80 ס"מ
 2. משטח תמרון מסביב לגריל 150 ס"מ.

31.

דלפק קופה / מודיען

- א. לוודא דרך נגישה וקצרה מהחניה ועד לדלפק המודיעין / קופה.
- ב. לאפשר מעבר וגישה עד חלון השרות לכסא גלגלים (רוחב מעבר 130 ס"מ) או רוחב מעבר 90 ס"מ עם אפשרות לרדיוס סיבוב בצמוד לקופה.
- ג. לוודא שגובה חלון השרות 90-100 ס"מ.
- ד. לוודא מדף לחתימה בגובה 70-80 ס"מ במידה והחלון סגור – חובת התקנת אינטרקום
- ה. התקנת לולאת השראה לטובת לקווי שמיעה.

41. **שילוט** נושא זה הינו קריטי הן להתמצאות של כלל האוכלוסיה והן לליקויי ראייה:

- א. חשוב שלט הכוונה למיקום שרותי האנשים עם מוגבלות.
- ב. חשוב להתקין שלטי הכוונה לאזורים השונים.
- ג. חשוב שהשילוט/הכיתוב יהיה בגוונים מנוגדים ובדלים מותאמים ללקויי ראייה לפי התקן הישראלי.

51. מכשולים

- א. לוודא שכל דרכי הגישה פנויות ממכשולים כגון פחים, ברזיות, ספסלים, עמודי תאורה, שלטים.

61. התאמות ללקויי שמיעה

- א. בתצפיות עמדות קוליות אוטומטיות להסברים לטובת לקויי ראייה ושמיעה.
- ב. במידה ויש מודיעין/קופה סגורה – מערכת אינטרקום
- ג. במידה ויש מודיעין/קופה – מערכת לולאת השראה

71. מידע

- א. קריטי שהסדרי הנגישות המפורטים יפורסמו לידיעת הציבור בכל דרך אפשרית על מנת שאנשים עם מוגבלות לא יחששו לצאת את ביתם ולהגיע לפארק.

81. שונות

- א. כאשר מדובר באתר גדול יש לבחון העמדת קלנועיות להשכרה לסיוע בניידות של מוגבלי הליכה.

א. קטע שביל לא נגיש

תמונה של שביל לא נגיש

ב.

ג.

נגישות ישראל
www.aisrael.org

למידע מקצועי עזרה וייעוץ נוסף:

1. אתר עמותת נגישות ישראל – החלק המקצועי
2. פניה למורשי המתו"ס (מבנים תשתיות וסביבה) נשל עמותת נגישות ישראל.

חוברת זו נכתבה ע"י

1. יובל וגנר
2. אדר' אליסה ליפקין
3. אדר' רגינה מלז'ק